DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

3. april 2008 *

I sag C-306/06,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Oberlandesgericht Köln (Tyskland) ved afgørelse af 26. maj 2006, indgået til Domstolen den 14. juli 2006, i sagen:

01051 Telecom GmbH

mod

Deutsche Telekom AG,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann, og dommerne A. Tizzano (refererende dommer), A. Borg Barthet, M. Ilešič og E. Levits,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: M. Poiares Maduro,
justitssekretær: Ekspeditionssekretær B. Fülöp,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 6. september 2007,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— 01051 Telecom GmbH ved Rechtsanwalt P. Schmitz

— Deutsche Telekom AG ved Rechtsanwalt M. Reuter

— den tyske regering ved M. Lumma og A. Günther, som befuldmægtigede

— den tjekkiske regering ved T. Boček, som befuldmægtiget

— den østrigske regering ved C. Pesendorfer, som befuldmægtiget

— den finske regering ved A. Guimaraes-Purokoski, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved B. Schima, som befuldmægtiget,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 18. oktober 2007,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/35/EF af 29. juni 2000 om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner (EFT L 200, s. 35, herefter »direktiv 2000/35«).

2 Anmodningen er fremsat under en sag mellem 01051 Telecom GmbH (herefter »01051 Telecom«) og Deutsche Telekom AG (herefter »Deutsche Telekom«) vedrørende betaling af morarenter, der er opkrævet som følge af en påstået forsinket betaling af regninger.

Retsforskrifter

Fællesskabsretten

3 Direktiv 2000/35 tilsigter at harmonisere visse aspekter af medlemsstaternes lovgivning om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner.

4 Syvende, niende, tiende og sekstende betragtning til nævnte direktiv er affattet som følger:

»(7) Virksomhederne, især de små og mellemstore, pålægges store administrative og finansielle byrder som følge af uforholdsmæssigt lange betalingsfrister og overskridelse af betalingsfrister. Disse problemer er også en vigtig årsag til insolvens, der kan føre til virksomhedslukning og tab af mange arbejdspladser.

[…]

(9) Forskellene mellem betalingsregler og -praksis i medlemsstaterne udgør en hindring for et velfungerende indre marked.

(10) Dette resulterer i en betydelig begrænsning af handelstransaktioner mellem medlemsstaterne. Dette er i strid med traktatens artikel 14, idet virksomheder

bør være i stand til at drive handel inden for hele det indre marked, uden at transaktioner på tværs af grænserne indebærer større risici end salg på hjemmemarkedet. Det fører til konkurrenceforvridning, hvis der gælder væsentlig forskellige regler for henholdsvis transaktioner på hjemmemarkedet og transaktioner på tværs af grænserne.

[…]

(16) Forsinket betaling udgør et kontraktbrud, som er blevet finansielt tiltrækkende for skyldnere i de fleste medlemsstater som følge af lave morarenter og/eller langsomme inddrivelsesprocedurer. En afgørende ændring, herunder kompensation til kreditorer for påløbne omkostninger, er nødvendig for at vende denne tendens og sikre, at konsekvenserne af forsinket betaling bliver af en sådan art, at de er et incitament til ikke at betale for sent.«

5 Artikel 3, stk. 1, litra a)-c), i direktiv 2000/35 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer følgende

a) Morarenter som omhandlet i litra d) betales fra dagen efter sidste rettidige betalingsdag eller efter udløbet af betalingsfristen som fastsat i aftalen.

b) Hvis der ikke er aftalt en sidste rettidig betalingsdag eller betalingsfrist, skal der automatisk betales morarenter, uden at det er nødvendigt at fremsende en rykkerskrivelse:

i) fra 30 dage efter skyldnerens modtagelse af en faktura, eller en tilsvarende betalingsanmodning, eller

ii) fra 30 dage efter den dato, hvor varerne eller tjenesteydelserne er modtaget, hvis det er usikkert, på hvilken dato fakturaen eller den tilsvarende betalingsanmodning er modtaget, eller

iii) fra 30 dage efter at varerne eller tjenesteydelserne er modtaget, hvis skyldneren modtager fakturaen eller den tilsvarende betalingsanmodning tidligere end varerne eller tjenesteydelserne, eller

iv) fra 30 dage efter datoen for godkendelse eller kontrol, hvis lovgivningen eller aftalen indeholder krav om en godkendelses- eller kontrolprocedure, hvorved varernes eller tjenesteydelsens overensstemmelse med aftalen skal konstateres, og skyldneren modtager fakturaen eller den tilsvarende betalingsanmodning inden eller på den dato, hvor denne godkendelse eller kontrol finder sted.

c) Kreditor er berettiget til morarenter ved forsinket betaling, forudsat at

i) han har opfyldt sine aftalemæssige og lovbestemte forpligtelser, og

ii) han ikke har modtaget det skyldige beløb rettidigt, medmindre skyldneren ikke er ansvarlig for forsinkelsen.«

Nationale retsforskrifter

6 § 269 i den tyske civile lovbog (Bürgerliches Gesetzbuch, herefter »BGB«) bestemmer:

»1. Når stedet for ydelsen hverken er bestemt eller kan udledes af omstændighederne, navnlig forpligtelsens art, skal ydelsen erlægges på det sted, på hvilket debitor på tidspunktet for skyldforholdets opståen havde sin bopæl.

2. Såfremt forpligtelsen er opstået i forbindelse med debitors erhvervsvirksomhed, og såfremt debitor har sit forretningssted på et andet sted end sin bopæl, træder forretningsstedet i stedet for bopælsstedet.

3. Af den omstændighed alene, at debitor har påtaget sig forsendelsesomkostningerne, kan ikke udledes, at det sted, til hvilket forsendelsen skal ske, skal være ydelsesstedet.«

7 BGB § 270 er affattet således:

»1. I tvivlstilfælde skal debitor bringe beløbet til kreditors bopæl på egen risiko og for egen regning.

2. Såfremt fordringen er opstået i forbindelse med kreditors erhvervsvirksomhed, og når kreditor har sit forretningssted på et andet sted end sin bopæl, træder forretningsstedet i stedet for bopælsstedet.

3. Såfremt omkostningerne eller faren ved forsendelse forøges som følge af en ændring af kreditors bopæl eller forretningssted, som indtræder efter skyldforholdets opståen, skal kreditor bære de overskydende omkostninger i det første tilfælde og faren i det sidstnævnte.

4. Bestemmelserne om ydelsesstedet forbliver uændret.«

8 BGB § 286, som ændret med henblik på at gennemføre direktiv 2000/35, bestemmer:

»1. Såfremt debitor ikke betaler efter påkrav fra kreditor, som er fremsat efter fristens udløb, anses debitor for at være i mora i kraft af dette påkrav. Et sagsanlæg med henblik på at opnå betaling og forkyndelse af et påbud om at betale som led i den tilsvarende sag sidestilles med et påkrav.

2. Påkrav er overflødigt, når

   i. betalingsdatoen er fastsat på grundlag af kalenderen

   ii. betalingen skal ske efter en bestemt begivenhed, og der er fastsat en passende periode for betalingens gennemførelse, således at den kan beregnes på grundlag af kalenderen fra den nævnte begivenhed

   iii. debitor i alvor og definitivt afslår at betale

   iv) moraens øjeblikkelige indtræden er berettiget af særlige grunde og under hensyn til begge parternes interesser.

3. Debitor for en fordring kommer i mora senest 30 dage efter forfaldstidspunktet og modtagelsen af fakturaer eller et tilsvarende krav om betaling, såfremt han ikke tidligere har betalt; dette gælder kun for en debitor, som ligeledes er forbruger, såfremt fakturaen eller betalingskravet indeholder en udtrykkelig henvisning til denne følge. Såfremt datoen for modtagelsen af fakturaen eller betalingskravet ikke er sikker, kommer debitor, såfremt han ikke er forbruger, i mora senest 30 dage efter forfaldstidspunktet og modtagelsen af modydelsen.

4. Debitor kommer ikke i mora, så længe betalingen ikke er sket som følge af en omstændighed, som han ikke er ansvarlig for.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

9 01051 Telecom og Deutsche Telekom udbyder teletjenester til offentligheden og til netoperatører. Deutsche Telekom foretager endvidere fakturering for andre operatører, herunder 01051 Telecom.

10 Siden 1998 har disse to selskaber været bundet af en samtrafikaftale, hvorefter parterne gensidigt fakturerer ydelser leveret i henhold til denne aftale og fakturerer deres tilgodehavender på grundlag heraf. Denne aftale er blevet ændret gentagne gange. Den udgave af 26. juni 2002 af aftalen, som parterne har gjort gældende for den forelæggende ret, indeholder følgende bestemmelser:

»17.4 Forfald

Krav på vederlag mellem aftaleparterne forfalder til betaling ved modtagelsen af faktura.

Fakturabeløbet skal indbetales til en af de i fakturaen anførte konti.

17.5 Forsinket betaling

Mora indtræder, såfremt der ikke allerede tidligere er blevet fremsat påkrav, 30 dage efter fakturaens forfald og modtagelse.

Såfremt en aftalepart kommer i mora, beregnes følgende godtgørelse:

— Morarenter på 8% over den basisrente, der er gældende i den periode, forsinkelsen varer, jf. § 247 i [BGB]

[…]«

11 01051 Telecom og Deutsche Telekom indgik i 2001 en fakturerings- og inkassoaftale, der i sit punkt 8 indeholdt følgende bestemmelse:

»En aftalepart kan henholdsvis den 15. eller den sidste dag i en kalendermåned ved faktura afregne nettovederlagene for de af ham præsterede ydelser til Deutsche Telekom, som anerkendes af Deutsche Telekom som fakturérbare, med tillæg af merværdiafgift. Fakturabeløbet skal senest 30 dage, efter at fakturaen er modtaget, krediteres den på den på fakturaen anførte konto eller modregnes.«

12 Landgericht Bonn gav i den sag, som 01051 Telecom havde anlagt ved denne ret i første instans, selskabet medhold i, at bestemmelsen i fakturerings- og inkassoaftalens punkt 8 ligeledes fandt anvendelse inden for rammerne af samtrafikaftalen. Således mente 01051 Telecom sig berettiget til at kræve morarenter af Deutsche Telekom af restbeløbet efter den modregning, der var foretaget, da tilgodehavendets fulde beløb ikke var krediteret 01051 Telecoms konto den 30. dag efter fakturaens modtagelse.

13 Landgericht Bonn tog delvist 01051 Telecoms påstand til følge og fastslog, at den ydelse, som Deutsche Telekom skulle præstere, ikke alene bestod i at iværksætte en overførsel af det skyldige beløb, men at selskabet ligeledes skulle kreditere dette beløb 01051 Telecoms konto. Dette er en ufravigelig følge af artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), i direktiv 2000/35, hvorefter kreditor er berettiget til morarenter ved forsinket betaling, forudsat at han ikke har modtaget det skyldige beløb. I modsætning til den fortolkning, der hidtil havde været gældende i Tyskland, er forsinket betaling således ikke, at der sker en forsinket udførelse af betalingsordren, men at fordringshaver modtager det skyldige beløb for sent.

14 Deutsche Telekom har appelleret Landgericht Bonns afgørelse til Oberlandesgericht Köln og herved anfægtet førsteinstansens fortolkning. Den forelæggende ret har i sin anmodning om en præjudiciel afgørelse anført, at opfyldelsen i forbindelse med bankoverførsel i henhold til den fremherskende fortolkning i tysk retspraksis principielt anses for rettidig, såfremt overførselsordren for det første indgår hos debitors pengeinstitut før fristens udløb, og dernæst såfremt der er dækning på kontoen, eller debitor har tilstrækkelig kredit, og endelig såfremt pengeinstituttet accepterer debitors overførselsordre inden for den nævnte frist.

15 Den forelæggende ret mener imidlertid, at en bestemt fortolkning af artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), i direktiv 2000/35 kan medføre en anden afgørelse. Den omstændighed, at der i henholdsvis den tyske, engelske og franske udgave af dette direktiv er anvendt henholdsvis udtrykkene »erhalten«, »received« og »reçu« kan betyde, at det skyldige beløb skal være indgået på fordringshavers konto inden udløbet af betalingsfristen, for at man i henhold til direktivet kan undgå forsinket betaling.

16 Oberlandesgericht Köln har under disse omstændigheder besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er en national ordning, hvorefter en betaling, der foretages ved bankoverførsel, og hvorved skyldnermora afværges eller en indtrådt skyldnermora bringes til ophør, ikke afhænger af det tidspunkt, hvor beløbet krediteres fordringshaverens konto, men af det tidspunkt, hvor debitor — ved fornøden dækning på kontoen eller ved tilsvarende kreditmulighed — afgiver ordre om overførsel, og denne accepteres af [den pågældende] bank, i overensstemmelse med artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), i direktiv 2000/35[…]?«

Om det præjudicielle spørgsmål

17 Den forelæggende ret ønsker med det præjudicielle spørgsmål i det væsentlige oplyst, hvornår en betaling ved bankoverførsel kan anses for udført ved forfaldstid som led i en handelstransaktion, således at det udelukkes, at fordringen kan danne grundlag for opkrævning af morarenter i henhold til artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), i direktiv 2000/35.

18 01051 Telecom, den tjekkiske regering og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har anført, at det følger af såvel forarbejderne til og ordlyden af direktiv 200/35 som målsætningen hermed, at der foreligger forsinket betaling, når fordringshaver ikke har modtaget det skyldige beløb inden udløbet af de fastsatte frister, det vil i tilfælde af en bankoverførsel sige, når dette beløb ikke er modtaget på fordringshavers konto ved udløbet af betalingsfristen. Den dato, hvor det skyldige beløb krediteres fordringshavers konto, er således det afgørende øjeblik for at bestemme, om denne kan kræve betaling af morarenter.

19 Deutsche Telekom samt den tyske, østrigske og finske regering har derimod først og fremmest anført, at der ved direktiv 2000/35 ikke er fastsat minimumskrav vedrørende bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner, idet der som led i dette formål er anerkendt medlemsstaternes lovgivning et betydeligt råderum. Særligt overlades det ved dette direktivs artikel 3 til medlemsstaterne at bestemme, på hvilket tidspunkt en betaling ved bankoverførsel skal anses for rettidigt udført, idet det udelukkende fastsættes, under hvilke betingelser og frister morarenter kan opkræves, såfremt der ikke foreligger en aftale.

20 Som led heri vil en fortolkning, hvorefter en debitor inden for den fastsatte frist skal udføre sin overførsel hos et pengeinstitut, skabe en rimelig balance mellem fordringshavers og debitors interesser under hensyn til, at den nødvendige frist til udførelsen af betalingsordren afhænger af bankernes behandling af transaktionen og ikke af debitors handling. Under disse omstændigheder ville det være ulogisk at tilskrive eventuelle forsinkelser, der skyldes bankernes behandling af transaktionerne, en debitor, som har handlet i god tro ved at udføre en overførsel rettidigt, dvs. før betalingens forfaldstid.

21 Med henblik på besvarelsen af det af den forelæggende ret stillede spørgsmål bemærkes indledningsvis, at direktivet, således som Deutsche Telekom samt den tyske, østrigske og finske regering har anført, ikke indeholder en fuldstændig

harmonisering af samtlige forskellige regler om forsinket betaling i handelstransaktioner, men dog fastsætter visse konkrete regler inden for området. Blandt disse er, som Domstolen allerede har fastslået, reglerne om morarenter for forsinket betaling (jf. i denne retning dom af 26.10.2006, sag C-302/05, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 10597, præmis 23).

22 I den forbindelse fastsætter direktiv 2000/35, efter at der i artikel 3, stk. 1, litra b), nr. i), er fastsat en betalingsfrist på 30 dage, såfremt der ikke foreligger en aftale, i samme stykkes litra c), nr. ii), at kreditor er berettiget til morarenter fra skyldneren, forudsat at »han ikke har modtaget det skyldige beløb rettidigt, medmindre skyldneren ikke er ansvarlig for forsinkelsen«.

23 Det følger udtrykkeligt af affattelsen af sidstnævnte bestemmelse, at skyldnerens betaling anses for forsinket med hensyn til at opkræve morarenter, når fordringshaver ikke har rådighed over det skyldige beløb ved fristens udløb. Ved bankoverførsel har fordringshaver først rådighed over nævnte beløb, når det er opført på hans konto.

24 En sådan fortolkning støttes af de forskellige sprogudgaver af direktiv 2000/35, som vedrørende betalingsfristen enslydende henviser til modtagelsen af beløbet. Det forholder sig bl.a. således med henholdsvis udtrykkene »erhalten«, »received«, »reçu« og »ricevuto«, der fremgår af henholdsvis den tyske, engelske, franske og italienske sprogudgave af direktiv 2000/35.

25 I øvrigt fremgår det klart af forarbejderne til nævnte direktiv, at valget af udtrykket »modtaget« ikke var tilfældigt, men beroede på en beslutning truffet af fællesskabslovgiver. Dette udtryk blev nemlig, som Kommissionen har understreget, under de

diskussioner, der gik forud for Rådet for Den Europæiske Unions udstedelse af direktivet, foretrukket frem for flere andre udtryk, som var mindre præcise for så vidt angår fastsættelsen af det tidspunkt, hvorefter betalingen skal anses for gennemført inden for de frister, der er fastsat som led i en handelstransaktion.

26 Endvidere er den fortolkning, der består i at lade opførelsen af det skyldige beløb på fordringshavers konto være det afgørende kriterium for fastsættelse af betalingen, idet denne fortolkning er støttet på det tidspunkt, hvor det skyldige beløb med sikkerhed står til rådighed for fordringshaver, i overensstemmelse med hovedformålet med direktiv 2000/35, som det navnlig fremgår af syvende og sekstende betragtning til direktivet, nemlig at beskytte fordringshaver.

27 Endvidere skal det tilføjes, at en sådan forståelse af nævnte direktivs artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), tilsyneladende bekræftes af Domstolens fortolkning på andre områder af fællesskabsretten. Det følger, som 01051 Telecom har anført, således af Domstolens praksis, at opførelsen på kontoen for De Europæiske Fællesskabers egne indtægter er det afgørende kriterium ved afgørelsen af, om en medlemsstat, der skal stille et beløb til rådighed for Kommissionen, har tilsidesat sine forpligtelser, og om den derfor er forpligtet til at betale morarenter (jf. i denne retning dom af 12.6.2003, sag C-363/00, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 5767, præmis 42, 43 og 46).

28 Det afgørende tidspunkt for at vurdere, om en betaling ved bankoverførsel kan anses for gennemført ved forfaldstid som led i en handelstransaktion, hvorved det udelukkes, at fordringen kan danne grundlag for opkrævning af morarenter i henhold til den nævnte bestemmelse, er dermed den dato, hvor det skyldige beløb er opført på fordringshavers konto.

29 Denne konklusion ændres ikke af den argumentation, som særligt den finske regering har fremført, og hvorefter en sådan fortolkning af artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), i direktiv 2000/35 vil medføre, at den risiko, der følger af forsinkelse i behandlingen af banktransaktionerne, urimeligt bæres af debitor.

30 Det skal herved blot fastslås, at den nævnte bestemmelse netop i slutningen bestemmer, at skyldneren ikke skal holdes ansvarlig for forsinkelser, der ikke kan tilregnes ham. Med andre ord udelukker direktiv 2000/35 i sig selv, at der betales morarenter i sager, hvor betalingsforsinkelsen ikke er en følge af en skyldners adfærd, som med omhu har taget hensyn til de normalt nødvendige frister til gennemførelse af en bankoverførsel.

31 I øvrigt er det, som den tjekkiske regering har anført, ved handelstransaktioner almindeligt, at de nødvendige frister til gennemførelse af bankoverførsler er fastsat ved lov eller aftale, hvorfor en skyldner kan forudse disse frister og således undgå, at morarenter finder anvendelse.

32 Under hensyn til ovenstående bemærkninger skal spørgsmålet besvares med, at artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), i direktiv 2000/35 skal fortolkes således, at det, for at en betaling ved bankoverførsel udelukker eller afbryder anvendelsen af morarenter, kræves, at det skyldige beløb er opført på fordringshavers konto ved forfaldstid.

Sagens omkostninger

33 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 3, stk. 1, litra c), nr. ii), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/35/EF af 29. juni 2000 om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner skal fortolkes således, at det, for at en betaling ved bankoverførsel udelukker eller afbryder anvendelsen af morarenter, kræves, at det skyldige beløb er opført på fordringshavers konto ved forfaldstid.

Underskrifter